

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК, 13. НОВЕМБРА 1901.

* РОД. XXVI *

ПОЗОРИШТЕ

* ВРОЈ 21 *

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака од дану сваке представе, иначе сваког месеца по један пут на во табака. — Сточи за Нови Сад 80 д. а на сграву 1. кр. 20 д. масачно. —

ИСТОРИЧКО МИШЉЕЊЕ О ГЛУМАЧКИМ БОЛЕСТИМА.

Пре сто двадесет година написао је чувени немачки лекар др. Фрања Антоније Мај (May) чланак: „О лечењу глумачких болести“, који и данас има своје вредности. Др. Мај родио се у Хајделбергу 1742. године. Био је више година професор на универзитету, а писао је и доста медицинских расправа. Био је пријатељ и кућевни лекар великом песнику Шилеру, а и позоришни лекар у Манхайму. Поменути чланак Мајев изашао је у Берлину год. 1783. у листу: „Berliner Literatur- und Theaterzeitung“, а написао га је у Манхайму под непосредним утиском приказа Шилерових „Разбојника“. Знаменито је, што је др. Мај још у оно доба имао врло лепо мишљење о глумцима као уметницима, јер су тада глумце држали за просте „комедијаше“ и нису их уважавали. Др. Мај говори у том чланку топло о глумцима као „мученицима својих живaca“, те се отуда види, да је добро схватао и ценио суштину њихове уметности. Али друкчије неби ни био Шилеров пријатељ.

У поменутом чланку: „О лечењу глумачких болести“ наглашује др. Мај, да глумачке болести долазе поглавито од великог напрезања живaca. У сваком приказу ради снага живчана. Ако глумац хоће верно и природно да прикаже разноврсне страсти, мора осећати те страсти и изнети их путем својих живaca, а та радња умара и слаби живце или нерве.

Др. Мај назива глумце робовима нашег уживања и забаве. „Није чудо,“ вели, „што лако поболевају, кад поред живчаног умора морају непрестано да напрежу мозак, кад се излажу зими и лети назебу и преходи, а осим тога још и опасностима од „шминке“.

А како су обично живе и лаке природе, упадају обично и у животу, пре него други људи, у све могуће страсти. С тога се морају добри глумци поштовати, те им се из сажаљења мора помоћ пружити.“

На једном месту вели: „У болестима осетљивих глумца приметио сам више пута, да су им нерви осетљивији него у најнежнијих жена. Глумци су већином добри, осетљиви људи, они су лекари морала, они раде на просвети, на образованости, на оплемењивању срца и врлине, они су бич страстима, они су држави корисни грађани у вршењу културне јој мисије.“

За тим др. Мај у наведеном чланку каже ово:

Изложићемо овде како глумац ваља да живи и да се влада, да би се сачувао од болести у свом тешком позиву и занимашњу. Изнећемо нека начела, па ћемо из њих одредити мере и правила за чување.

И душни, кад ради, нуждан је исто тако мир, као и телу. У данима, кад глумци имају одмора, ради им и напреже се ум и мозак. Учење на памет код деце је само механично, јер уче само речи без појимања и осећања; али глумац мора свој осећај да претопи у осећај пишчев, мора да се уживи у пишчеве мисли, мора речима и изразима да се пренесе у туђе осећаје, а то стаје живчана сока и душевна рада. С тога и на глумце наилазе и муче их болести учених људи, те и они пате од слабости живaca.

Глумац, кад игра, треба живо да изнесе страсти које приказује. Нерви глумчеви морају дакле да се заталасају и затрепере оним начином, како то поједина страсть у суштини и особини захтева, јер

гледалац мора осећати топлину јубавничкову, велико дело јунаково и тугу несрећна човека.

Ако глумац треба својом игром да завара гледаоца и да га занесе, мора његова уобразиља и машта да одагна из душе своје све што је у њој мирно и равнодушно, он мора бити будан сањалац, мора себе у мислима пренети у сасвим друкчије стање. А то неизмерно слаби живце, јер се насиљно напрежу.

Живчана грађа у добрих глумца постане мало по мало ванредно осетљива.

Природни израз и приказ страсті на позорници изазове код глумца неку навику и наклоност к страстима — и ван позорнице.

Због напора душевних сила пати јако и снага за варење.

Усиљеним дисањем и задржавањем дишења, мењањем звука и гласова, а нарочито пуним изливом говора јако слабе прса глумчева. Певачи и певачице страдају у том погледу још више.

Сваки глумац после јаче улоге осећа неку слабост и умор тела и душе.

Поред приказивања страсті, које муче живце глумчеве, подгриза његову осетљивост — и оправдано славољубље.

За накнаду животних сила нужна су глумцима одабрана јела и пића, која крепе, али их ваља умерено уживати.

Готово сваки глумац постане меланхолик.

Свака врста страсног и неумереног ужи-

вања слаби живце. Ништа не слаби тако дух у кратком времену као жестоке страсти.

Имајући пред очима све те изворе и начела, није нам тешко одредити начин живљења и храњења, кога се разумни глумци имају држати, ако им јестало за тим, да одрже своје драгоцене здравље, које им је тако пужно у тешком им позиву и душевном делању.

Глумац dakle мора:

1.) Избегавати све врсте претеривања и неумерености у животу.

2.) После јаче улоге не сме се сувине одати осећају малаксалости и потреби окрепљења, јер ће иначе претоварити стомак и пореметити сан, а добро спавање најснажније је средство за окрепљење тела и душе. За вечеру довољно је јести добре говеђе чорбе са прженим белим хлебом и неколико жуманца од свежих јаја, парче печена меса са добро печеним белим хлебом, и уз то попити добру чашу вина. Кувано воће не вреди готово ништа, а од њега се ствара и киселина у stomaku. Све врсте салате нису здраве за слабе stomake, с тога ваља у место њих јести зрело воће.

3.) Најбољи је доручак за глумце зими добра чорба од двопека и меса или шоља чоколаде без зачина, а лети чиста свежа вода са крављим невареним млеком, уз мало шећера са натрвеним лимуном. Зрело воће у лето и у јесен такођер је добар доручак здравоме глумцу.

(Наставиће се.)

ХИСТИКИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

„Нарцис“. Трагедија у 5 чинова, написао Алберт Емил Брахфогл, превео Стеван Д. Поповић.

Дне 10. (23.) новембра приказана је први пут овде у Новом Саду ова доиста у сваком погледу изврсна трагедија. Она је већ одавна славила своје тријумфе на великим светским позорницама, те је вредна управа добро учи-нила, што нам је дала прилике, да је видимо и на нашој позорници. Трагедија је тако на-

писана, да је приказивачима главних улога дана лепа прилика, да покажу сву своју вештину у приказу велике скале потресних психолошких момената. И доиста прваци међу уметницима натецали су се, да те улоге достојно прикажу.

Сиже тे трагедије узет је из француске повести, из доба Лудвика XV. Већина лица добро су познате историјске личности, дакако трансформисане према сврси трагедије. Милосница Лудвикова, маркиза Помпадура, (гђа Лу-

кићка) замишљена је као жена јаке веље, велике духовитости, силне честохлепности, али и топла срца, које никако не може да заборави на првог мужа Нарциса (г. Ружић), којега је искрено љубила, али ради сиротиње, коју није била викла подносити, срамотно оставила. Мештајући љубавнике и задобивши срце самога лакоумнога краља, била је она господарицом на францеском двору и демоном, који је тројао сав јавни и приватни живот Францеске. Писац је хтео да се над њом изврши тако звани процес песничке правде, те она погине под дојмом клетве човека, кога је у највећој очајности оставила, по оном драмском принципу: „In quo quis recessat, in eo resinetur“. Њезин први муж Нарцис излази пред њу управо у часу, када се спрема, да се венча са Лудвиком XV. Тако је њезина судбина страшна, али и праведна. Она није трагична јунакиња, јер не може ни на час задобити наше симпатије, нити у нас побудити осећаја сажаљења и страха. Трагична је једино судбина Нарцисова, кога је писац приказао као врло идеалну, Хамлетску природу. Од неодољива је дојма онај потресни моменат на крају трагедије, где он опрашта неверној жени њему иочињену неправду, али је проклиње ради жртава и грехова, којима је Францеску претворила у Содому и Гомору. Пресвистнуши у очајности, обасјана је његова појава ванредним чаром, те његова трагична судбина оставља у души дубоки дојам, као судбина Хероја класичних трагедија.

И сва остало лица дивно су психолошки замишљена и проведена, радња је жива, изврсно градуирана; занимљивост траје до краја, и нема никде драмски неоправданих изненађења.

Морамо признати, да су и вредни наши глумци настојали, да ту своје врсте класичну трагедију достојно прикажу. Приказ Шомпадуре тако је савршена креација гђе Лукићке, да она може бити поносна на ту улогу. И понос, и финесу, и страственост, и нежност, и духовитост и осветљивост те необичне жене, приказала је наша уметница управо дивно. Исто је тако г. Ружић у приказивању Нарциса доказао, како прави уметник остаје уметником, док га траје. Изврсно су своје улоге приказали и г. Лукић, као херцег Шоазел, гђа М. Марковићка, као Дора Кинолова. Особито је лепо успео онај потресни призор, где се пред Шомпадуром приказује по-

четак драме „Аталије“. Ту је приказ у појединости и у ансамблу био тако сјајан, да се може рећи, да би пристајао и на највећим позорницама.

Можемо рећи, да је публика, која је дупком у свим просторијама напунила позориште, била те вечери необично задовољна и с комадом и с приказом. Честити наши глумци показали су се те вечери на висини своје уметности, сваки од њих је учинио своје, да уметничко дело буде и уметнички приказано. Само молимо шантача, нека не буде превише гласан. Нека и он настоји, да и његово шантање буде своје врсте уметност, која не квари илузије. Ј. Хр.

ПОЉСКО ПОЗОРИШТЕ

(**Пољско позориште у Варшави.**) Како јављају из Варшаве, цар Никола II. наредио је, да се пољским позориштима варшавским подигне углед, који су некад имали. У ту сврху назеновао је нарочиту комисију пољских и руских књижевника, да чува и брани интересе варшавских позоришта. За председника тој комисији поставио је ђенерала Пузиревског, гувернера варшавског, који је у свом приступном говору нарочито напоменуо својим пољским колегама, да вља заједнички да раде на томе, да се обнови углед варшавских позоришта пољских и да се чува чистота језика пољског.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

(**Ред позоришних представа.**) У уторак, 13. (26.) новембра, први пут: „Фернанда.“ Позоришна игра у 4 чина, написао В. Сарду, превела Милка Марковићка.

У четвртак, 15. (28.) новембра, по други пут: „Луда посла.“ Шаљива игра у 4 чина, написао Фр. Шентан, превео Милан А. Јовановић.

У суботу, 17. (30.) новембра, први пут: „Шваља“. Позоришна игра у 3 чина, написао Лукијан Тривунов Бранковић.

У недељу, 18. новембра (1. децембра), први пут: „Станоје Главаш“. Трагедија у 5 чина, написао Ђура Јакшић, за позорницу удеоио А. Хаџић.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

11. Представа. У ДУНЂЕРСКОВОМ ПОЗОРИШТУ. У претплати 7.

У Новом Саду, у уторак, 13. (26.) новембра 1901.

ПРВИ ПУТ:

ФЕРНАНДА.

Позоришна игра у 4 чина, написао Викторијен Сарду, превела Милка Марковићка.

Редитељ: Динић.

ОСОБЕ:

Андре	—	—	—	—	Васиљевић.
Клотилда, млада удовица	—	—	—	—	Т. Јукићка.
Помрол	—	—	—	—	Спасић.
Жоржета, његова жена	—	—	—	—	Д. Матејићка.
Гђа пл. Брионова	—	—	—	—	Д. Васиљевићка.
Гђа Сенешалка	—	—	—	—	М. Тодосићка.
Фернанда, њена кћи	—	—	—	—	С. Бакаловићка.
Сиври	—	—	—	—	Матејић.
Барон	—	—	—	—	Виловац.
Бароница	—	—	—	—	Д. Николићка.

Роквиљ	—	—	—	—	Динић.
Бракасен	—	—	—	—	Стојановић.
Анатол	—	—	—	—	Ботић.
Фредерик	—	—	—	—	Слуга.
Аманда	—	—	—	—	Л. Вујичићева.
Астера	—	—	—	—	К. Виловчевица.
Тереза	—	—	—	—	М. Радошевићева.
Јозеф	—	—	—	—	Шиконарија.
Слуга, код Андреа	—	—	—	—	Илкић.

Збива се у Паризу, у садашње време.

У четвртак, 15. (28.) новембра, по други пут: „Луда посла“. Шаљива игра у 4 чина, написао Фр. Шентан, превео Милан А. Јовановић.

УЛАЗНЕ ЦЕНЕ: Ложа у партеру: 11 круна. — Ложа у I. спрату: 10 круна. — Седиште у I-II. реду: 2 круне, 40 потура, — Седиште у III-VI. реду: 2 круне. — Седиште у VII-XI. реду: 1 круна 60 пот. — Седиште у XII. реду: 1 круна 20 пот. — Седиште на балкону у I. реду: 2 круне, 40 пот. — Седиште на балкону у II. реду: 1 круна, 60. пот. — Седиште на балкону у III-IV. реду: 1 круна. — Седиште на галерији у I. реду: 80 пот. — Седиште на галерији у II. реду: 60 пот. — Стојање у партеру: 80 пот. — Стојање на I. галерији: 60 пот. — Стојање на II. галерији: 40 пот. — Ђаџи и војници до наредника: 40 потура.

Улазнице могу се добити обдан у књижарници браће М. Поповића, а у вече од 7 сата на каси.

Болују: П. Добриновић, Ј. Тодосић.

Шочетак тачно у $7\frac{1}{2}$, свршетак у $10\frac{1}{2}$ сахата.